

3A

①

R. O. ASIEMU.

Wokɔ no saa. Nso wote ho a wontumi
nko. (No nso wontumi nko) Mese mani
boree paa. Mebaee nso me, menko ho.
Mankɔ ho bio. Na Eho nso, wokɔfa
nneema no Kumase ho a, wobesee
saa, na nsuo, aduru sehea nsuo to
yi, Ebeboro wo saa. Wonnya kar
(Hm) Kar nko ho. Asiwa koraa
na kar nko ho. Akyire akyire yigara.
Kar no nnanwature nnanwature. Seesei
a na enne dee eko ho. Na nsuo no
mu ho dee kar nko ho. Yesi wo
kwan mu na woanante. Akua
meboa? (Hm) Eho koraa yese karko
ho no ho o. Na wofa nsuo ho so.
(Efi wea kar besi wo na woa "cross"
nso ekwan ware?) Nho. Enware papa.
Asiwa ho. Na "Master" akysse adee
wo ho. Akstana ho pe, menko baabiara.
Bepo no nti menko baabiara. (Ho) Ja
no maame se yenko afuom, nkefa
aduanne. Mesuee saa. Manooa hwee.
(He, he, he, he) Wokɔ a, wode wo to.
Wode wo to. Woshom nyinaa ko na
mede mete asi ho. (Na wopa wo to
ase) (He, he, he, he) Hee! Woshom ye
adee o. (Na yese nkrɔfo de aduanne
feiri ha kɔtɔn wo ho) E. Yentɔn.
Yede kɔgye enam. (Wokɔ a na wode
aduanne ako na wakɔgye "fish") Hm.
Wokɔ a, woshom nya aduanne nni (Hm)

(2)

Na yedua borsdee, nsuo tse a na
borsdee no fiiri soro noho a (he, he, he)
na abets fam. (He, he, he, he) Na
afuom wura nso nni ha (Aane) (Na
woa eye me se wompe Bosomtwe)
Hmm me? (Na wompe ho) (Wompe ho)
Oh. Ah, na wope ho sen? (aane, he, he,
he, he. Na Nsuta ne Sampa ne Mampan
& wewe, & wewese, wewease) Hmm
Wiamoase (Edeen na eye wo fe?
Ene Bosomtwe ho) Ah, Eshom dee bapo
nii ho o. (Hmm. Edeen?) (Bapo. Ehe)
(Aane, aane, but which one does
she likeo better?) (akye se) Nho
(E, E, Wiamoase ho no a wotehae
no, ene Bosomtwe, ehefa na na wope
paa?) Oh eno dee na mepe Wiamoase
ho no (he, he, he, Now between
Wiamoase and Sampa ene Mampan)
(Ehee, kyere se, Wiamoase, Sampa
ene Mampan, ehefa paa na na wope?)
Oh eno dee na anka mepe Sampa ho
paa. (Saa?) (Na eho ye ma wo) Hmm.
Hwe. Sampa wote ho a woahu se
eho ye "boundary", woahu? (aha)
(eho ye "border") Eho ye "border" (aha)
Eho biribiara, wobanya no "free" woahu?
Eho no nso nneema bebree wofa no
kwa. (Nho) Woahu? (se, nneema ben
saa na wotumi fa no kwa?) se
eho sei, e, wotumi se saa bere no a

(3)

yekos ho no, obi wo ho a, akats
nneema saa, ebia, "articulators"
ma, na abesi biribi no akye. "border"
no akye (ebesie "border" no akye) (nhoo)
Nneema a ewo me no, wote ho see a na
yeabefa wo se yenko nkoyi. Wo
wonko baabiara nanso wo sika a
woanya no ekyen. Wonnim se ehs na
kookoo no yessa (Aha, mode fa fam)
Ehee, seesei ara na woanya sika. Na
yeye no "smuggle" (se mokoyi, mokoyi)
de tra "border" no (ana kyse se, yebo
no paa) nhoo. (na mode nneema no
afisi sampa, ayi no border ho de aba
sampa) sampa ho, sampa ho. Wokofa
nneema no fisi sampa ho. Se Efisi
Abidjan ho ba a (Tmm) Esii "border"
no so baabi a eggina no a, e, na
wo nso waksoa abegu sampa fie
(ah) Woahu? (Na woye no paa) Nhoo.
Afei kookoo no nso, ao, nkwaadaa
nketenkete de sisi'adan. (ahaa)
Wohwe Berekum a, mmaximaa no
nketenkete, obiaa a zwo ahogden
dee (se minin Berekum, matena Sanyani,
matena Sanyani fie pen) Ehee. Na
Rawlings baee so no, Enna na wshom
kum nnepa paa wo. Enti obi wo ho a,
obi te Kumase ha a, onhu adwuma
biara nye. Idede ka. Ikstena ho
beye bosme nra, oha a na wabesine

(4)

dan. Ne ka nyinaa anu. Woahu? Se
wɔwɔnom ma adeefo "borderfo" no
betenaa ho pe, ebi wɔ ho sei a, woawo
ne ba ketewa hye nakyi na kookoo
paa no, sɔsɔ kɔ ho a, (Hmm) wɔwɔnom
bema no sika, ma no de bi ats
atadee, de bi ats ntoma. Iksɔsɔ
a na wɔwɔnom akɛ no. (Na modee,
wɔwɔnom de saa, eho dee eye wira mu)
Hmm (Enti na wɔwɔnom a "shoot" no
wɔ wira mu ho) Nhoo. Yeku no a,
ebi wɔ ho a, na ba hye nakyi. (Aa)
(Hmm) Yeku amaame no a, na wɔde
akwadaa no abutu ne maame sɔ sei.
(Aa) Na wɔwɔnom agya no ho. Akwadaa
no bese saa na yeda ho a, na mmsa
abewe sɛ amaame no nyinaa. (Aa)
Bi koraa nipa no beko ho koraa nnɛ
beye nnanwɔtwe. Enti nnɛm ho hwee
na yeaku no. (Aaaa) Woahu? Wɔwɔ
de nneema nneema nyinaa, enti se
ebi wɔ ho, wokɔfa nneema ho no na
wode seba a, yese yemma kar no
mfa mma. Enti yede nneema no
bebo paa, ama yeatwe abegu sampa.
(wira mu) Hmm. Yebebo paa ama
yeatwe nneema no afa "border"
no akɛ. (Hmm) de abeduru,
abeduru fie, na wode kar abefa,
abefa afirikumase ha na sɔde
nneema no aba. Enti wote ho a,

(5)

wobanya adwma, wobanya adwuma (Hm)
Na Efisi eno akyi dee, agye nkate, ne
bayere, ne nneema nneema. Na wote
ho nso a, nneema soa no, wobanya bi
ara. Wobanya sika seesei ara. (Hm)
Kookoo a, wobanya. Na nneema nso a,
wobanya, enti wote ho a na wonyare
nko ara a, wobanya sika seesei, (Nheo)
(Enti ho no nneema no bas no ko fam)
Hm. Wokofa nneema no ba a Abidjan
ho a, Eho ye fo (Hm) Enti wode bo
paa a, se ebeye biara, eduru ha a,
wo nso wobanya bi. Woahu? Woahu se
nne ne nne kosaa yennyae e. Hm. Na
kookoo no a yereye no, kookoo no
dee, na ema nkwaadaa no nya sika.
(Hm) Na adee, obi wo ho a, ste kumar
ha, zanya adwuma, na wakwo. Na
waye poto. Dye brebre duru ho
seesei a, aksoa kookoo beye mprens
a, enye se kookoo ko no, zbaee a
na wanya sika na wakosi ne dan.
(Hm) Na wansi dan kosaa a na
wanya ne biabiara. Na wanya
sika wo nso bi de aye adwuma. Na
Eho nso sika no, wobesesa no ha a
na ebi abeka ho. Woahu? (Na
sampa modi French sika) Hm.
(Hm) Wosom di ne nyinaa. (Wosom
di Ghana sika ne ho sika) (Ah) Eho
dee yedi^{no} paa. (O.K.) French ho, aborfo

(6)

no ba, yeba paa. Yeba sampa ho.
Enti se wɔɔnom ba a, ho sika na
wɔɔnom de ba. Wɔɔmo pe "dance"
paa. (Wɔɔnom pe "dance") Eɛ aborsfo
(he, he, he, he) french aborsfo. Yepe
"dance" paa.* (He, he, he, Enti na moye
"dance" nkakrankakra) Wohwe a,
Memeneda biara wɔɔmo ba (Hm)
Woahu? Enti wɔɔnom ba a, sika a
yebɛnya no, enye sika ketewa. Sampa
dee nriipa taa ba. Brong Ahafo ho
dee, Eho nyinaa (Hm) Brong Ahafo
biribiara, Kumase beye yie o, ebeye
deen o, ne nyinaa fi Brong Ahafo
(Hm) Eho dee sika kɔsom. (saa?)
Biribiara, ah. Se wonim? Wokoo
Berekum, woanka ankɔyere ne se (ah)
yentena Berekum. (He, he, he, he) Dse
se. (Naaso woahu?) Yen Asante ha
de, biribiara nni ha (Hm) Biribiara,
Bankye, mankani, biribiara nni Asante
ha. (saa) Hm wɔɔmo nni hwee.
(Ebi nso dua o) Aduane no?
(Seesei dee ebi dua) Eha, eha,
Asanteman mu ha. Efa ne Kwabere
ne ne mankani no, na yetoo no
Kwabere. Mankani no, mankani no
tete sei. (Ne nyinaa fi Brong Ahafo
na eba) Aduane, tomantse, nkɔuma,
(ampa) nwa, nyaadewa, enam,
ne nyinaa fi Brong Ahafo. (Hm)

⑦

(Enti to mantose de eye) Borsdee -
Akumadan. (Akumadan) Borsdee
no nyinaa fi Se. Brong Ahafo. Befwi
ne nyinaa, biribiara. Abe - Yeji.
Eho ye Brong Ahafo. (Na aden na
aduane mma wo Asante ha?)
Asan - ha asaase no ennye. Asaase
no nnye. Wodea biribiara a ennye
yie. (Nho) Hmm. Se wobonya, seesei,
wofa sha sei kakra yia, asaase
a na eye kakraa ne Agogo. Agogo
mu ho no woahu? (Nho) Eho se
Nsuta nom no, efi eko Agogo nom,
yen Asante man mu, Asante "area"
ha no, eh nom, hu se mmeps no nti
na emaa eho aduane no. (Hmm)
Woahu? (Hmm) Eho sei no, mmeps no
nti. Na wofa a, adee kwan no so a,
asaase a mmeps nni mu no, aduane
nni ho (Hm) Se woahu? Nea
Atta nom firi ho ba no, aduane nni ho.
Baabi a beps, beps, wo no, emaa na,
aduane nkakrankakra wo ho. Wofa
Agogo mu ho sei a, asaase no nye
asaase bia wodea so biribiara a
eye yie. Ehyehye mu nkakranka-
kra. Na Brong Ahafo no, asaase no
da so. (se woshom wo "forest" ankasa-
nkasa) Nho. Se Asante nom ne
Konongo ne se nyinaa, Brong Ahafo
(nho) na nneema wo. Ne nyinaa wo

8
Brong Ahafo. Kyere se, mpaninfos
no kare se, ebeto mmere bi na
asaase no asa (nhoo) Enti woshom
kyee da twaa bi yee no safea.
Enna yefe wo "forest" no (Hm)
Kakrakaa na safeafos no nenam
me. Woahue? Seesei baabi a
me maamenom wo yi, asono, asono
wo ho bebre. (enne nyinaa bi wo
ho?) Ee, wote ho a na wosmo apue
(Hm) (Seesei wosmo wo ehefa?)
Wosmo wo Kwadwoamma (ehe?)
Kwadwoamma (Kwadwoamma) Hm
(Eho nso ye Brong Ahafo) Hm (Eben
Nkrae Nkwanta)

END OF 3A.